

І.С. Керницький
доктор технічних наук, професор,
М.І. Копитко
кандидат економічних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КОРПОРАЦІЙ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

У статті досліджено історію формування та розвитку системи гарантування економічної безпеки бізнесу у США. Проаналізовано досвід у різних сферах та на різних рівнях організації процесу забезпечення безпеки.

***Ключові слова:** економічна безпека, детективне агентство, служба безпеки, система колективної безпеки, сфери гарантування безпеки бізнесу.*

В статье исследовано историю формирования и развития системы гарантирования экономической безопасности бизнеса в США. Проанализирован опыт в разных сферах и на разных уровнях организации процесса обеспечения безопасности.

***Ключевые слова:** экономическая безопасность, детективное агентство, служба безопасности, система коллективной безопасности, сферы гарантирования безопасности бизнеса.*

In the article investigational history of forming and development of the system of guaranteing of economic security of business in the USA. Experience is analysed in different spheres and on the different levels of organization of process of providing of safety.

***Keywords:** economic security, detective agency, security service, system of collective security, sphere of guaranteing of business safety.*

Актуальність теми. Історія гарантування економічної безпеки у світі є тривалою. Протягом всього періоду набувався підприємствам досвід, до дозволяє в умовах сьогодення ефективно організувати систему гарантування економічної безпеки бізнесу. Значних успіхів у забезпеченні безпеки підприємницьких структур досягнули у Сполучених Штатах Америки. Саме, американська система у сфері безпеки є однією з найдосконаліших, адже пройшла випробування часом, змогла зреалізуватися на транснаціональному рівні, вдало долає зовнішні і внутрішні загрози, в тому числі, комп'ютерні злочини і терористичні атаки тощо. Тому, ґрунтовне вивчення умов її функціонування та самої структури є актуальним у процесі формування національної системи сприяння гарантування економічної безпеки підприємницьких структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання гарантування економічної безпеки на макрорівні у США досить рідко піднімається вченими. Значно більше науковців досліджують охоронно-детективну сферу захисту американського бізнесу, нівелюючи при цьому державну сферу та рівень підприємств, які самостійно здійснюють значну частину функцій із забезпечення власної безпеки. Тому, проблема комплексного висвітлення надалі залишається актуальною і потребує ґрунтовних досліджень.

Ціль статті полягає у комплексному висвітленні багаторівневої системи гарантування економічної безпеки компаній у США з детальним аналізуванням її складових та функцій.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи історичні витоки створення агентств безпеки у світі, можна з певністю стверджувати, що процес їх формування та розвитку насичений подіями. Так, згідно даних [1], перше у світі агентство безпеки гарантуючого профілю виникло у Франції у 1834 р. Його засновником був Сюрт Ежен Франсуа Відок, бажанням якого було створити приватну поліцію. Основним видом діяльності цього агентства був захист підприємств від економічних злочинів. Всього лише за 20 франків в рік підприємству повідомлялася інформація про кредитоспроможність партнерів. Гаслом бюро Відока було: «Я звільнив Париж від злодіїв, тепер звільню торгівлю від шахраїв». Агентство швидко набуло популярності і вже за рік існування налічувало понад 4 тис. клієнтів (комерсанти, банкіри, промисловці). Невдовзі воно стало надприбутковим і приносило понад мільйон франків на рік.

Приклад Франції швидко перейняли США і у 1850 р. у Чикаго було відкрите перше американське приватне розшукове агентство, а у 30-х рр. ХХ століття їх налічувалося вже понад тисячу. Особою, яка причинилася до створення першого американського приватного розшукового агентства був Алан Нат

Пінкертон. Ідентифікаторами агентства були: емблема (широко відкрите око) і девіз («ми ніколи не спимо») [1]. Агентство «Національне розшукове агентство Пінкертон» ефективно працює по всьому світу і до сьогоднішнього часу.

Переломним моментом, який дозволив ще більше популяризувати послуги приватних детективних агентств були події після завершення Другої світової війни, адже ті часи супроводжувалися значним ростом злочинності, збільшенням кількості випадків промислового шпигунства, а також неспроможність американською поліцією задовольнити усі наростаючі потреби. Саме тому, приватні агентства почали розширювати сферу своєї діяльності і активно надавали послуги із охорони приватної власності фізичних і юридичних осіб, а також зі збору специфічної інформації.

У США щороку зростає кількість підприємств, які в цілях економії коштів на страхові послуги, виплати компенсації за збитками, спричиненими крадіжками власними працівниками, інвестують значні суми (до 6 млрд. дол. США на угоди про охорону зі спецслужбами, більш, ніж 11 млрд. дол. США на орієнтацію власних служб охорони [7, с. 286]. За послугами правоохоронних органів звертаються у випадку розбоїв, нападів, проникнень, пограбувань фірми. Особливої уваги у США заслуговує протидія економічним злочинам, які вчиняються на підприємствах. У таких випадках до розслідувань залучаються приватні детективні агентства. Крім того, причинами, що зумовлюють вибір приватних служб замість державних є небажання витратити кошти на судові тяганини, а також незначні масштаби нанесеної шкоди.

До повноважень приватних детективних агентств США належить розслідування справ щодо:

- крадіжки вантажів, документів;
- підроблення платіжних документів;
- фінансових махінацій, випадків хабарництва;
- комп'ютерних та інформаційних злочинів;
- крадіжок, що вчиняються працівниками фірми;
- одержання персоніфікованих даних щодо окремих громадян чи підприємств;
- пошуку зниклих без вісті осіб;
- охорони фірм та приватних осіб.

Вагомим мотивом використання послуг детективних агентств є їх принципи роботи, основним з яких є нерозголошення інформації. Саме це і є вирішальним чинником, адже сприяє збереженню іміджу фірми на ринку і недопускає розголошення недостовірних даних у ЗМІ, або передачу окремої інформації конкурентам. У зв'язку з цим понад 70% американських компаній звертаються за послугами до приватних детективних агентств [7, с. 286].

Складним є процес домовленостей та укладання угод про надання послуг між компанією і детективним агентством, адже необхідно себе уберегти від витоку надзвичайно важливої інформації. У таких випадках укладається договір, у якому обумовлено всі нюанси, зокрема:

- тривалість, вид і обсяги робіт;
- об'єкти, які підпадають під охорону і спостереження;
- специфічні домовленості (конфіденційність, терміновість тощо);
- процес збору, зберігання, використання і знищення комерційної та іншої інформації, яка може висвітлювати фінансове, боргове чи інше становище підприємства.

Зазвичай, вартість таких конфіденційних детективних послуг коливається від десятків до сотень тисяч доларів США.

Найсуттєвішою є діяльність великих детективних агентств США – агентства Пінкертон, Бернса, Уокенхата і Кідда, які ще називають «Великою четвіркою». Їхнього успіху і професійності не змогло досягнути жодне інше агентство типового виду діяльності у США, адже на цих 4 підприємства припадає половина грошового обороту усіх детективних агентств США. Наводячи цифрові дані, можна зазначити, наприклад, що детективна корпорація «Міжнародне детективне агентство Бернса» має понад 15 тис. висококваліфікованих працівників, які спеціалізуються на всіх безпекогарантуючих послугах, зокрема, пошук і затримання злочинців; пошук, збір і обробка специфічної інформації; ведення бухгалтерської звітності; робота з персоналом тощо. Понад 50 філій цього агентства розташовані по всьому світу.

Але не лише цих 4 агентства активно функціонують на ринку детективних послуг США, як свідчить статистика [2], у США детективною діяльністю займаються: практично 2 млн. осіб, – ця цифра вдвічі перевищує кількість штатних працівників поліції США; понад 4 тис. приватних детективних агентств, за послугами до яких щорічно звертається 7% жителів США; прибуток за рік усіх детективних агентств США на 73% перевищує сукупний бюджет американських правоохоронних органів.

Окремої уваги заслуговує сфера нормативно-правового регулювання детективної діяльності у США. Так, науковцями В. Черковим та П. Поповим [3] виокремлено концептуальні положення правового регулювання детективної діяльності, зокрема:

- відсутність федерального закону про приватну детективну діяльність, а регламентування цієї діяльності кожним штатом окремо;
- існування трьох видів приватних компаній, що надають правоохоронні послуги: розшукові бюро, охоронні агентства, служби безпеки у різних промислових і комерційних структурах;
- у 40 з 50 штатів США існує практика видання різного виду ліцензій для можливості надання детективних послуг, маючи таку ліцензію детектив може здійснювати свою діяльність лише на території штату, який її видав.

Ліцензії на здійснення детективної діяльності у США є трьох видів:

- класу «А» – заборона здійснювати охоронну діяльність, основна сфера діяльності – збір інформації;
- класу «В» – заборона збору інформації, основна сфера діяльності – охоронна;
- класу «С» – комбінована ліцензія, яка дозволяє здійснювати і охоронну діяльність і займатися збором інформації.

Суворими є вимоги до осіб, які мають намір отримати ліцензію. Кандидату необхідно скласти письмовий іспит, сплатити вступний внесок, а також відповідати специфічним вимогам кожного штату, наприклад, у Каліфорнії необхідно пред'явити документ, що засвідчує наявність практичного досвіду у сфері розслідувань не менше 6 тис. год., а при наявності диплому про вищу юридичну освіту – 2 тис. год., а також обов'язково скласти іспити на знання норм нормативно-правових документів США і англійської мови [4].

У 16 штатах США обов'язковою мовою для отримання ліцензії є американське громадянство. У 22 штатах, щоб офіційно зареєструвати детективні послуги, необхідна характеристика чи рекомендаційний лист. Умовами, що унеможливають отримання ліцензії є зловживання алкоголем, довідка про перенесене психічне захворювання, звільнення зі збройних сил за специфічні провини [5].

Для влаштування на роботу в уже існуюче детективне агентство у США необхідно заповнити анкету, в якій навести відомості про стан здоров'я, життя і місця праці у минулому, надати рекомендаційні листи з попередніх місць праці, в окремих штатах – пройти бесіду з використанням поліграфа.

На американських підприємствах поширеним є досвід створення власних служб безпеки. Це дає змогу самостійно контролювати ситуацію на підприємстві, не залучаючи сторонніх фірм.

За даними джерела [6], станом на 1990 р 1% валового продукту США був витрачений на гарантування безпеки підприємств. Щороку американські компанії збільшують витрати на організацію системи економічної безпеки, при цьому акцентують увагу на усесторонньому охопленні всіх сфер діяльності. Одним з важливих об'єктів захисту є інформація, зокрема, конфіденційна. Так, 80% із 500 компаній корпорації «Фортчун» значними темпами нарощують суми, саме, на збір конфіденційної інформації. При цьому багато сил направлено на створення внутрішньо корпоративних контр розвідувальних служб, щоб вберегти власну інформацію від розголошення. Ще однією проблемою, з якою стикаються американські компанії – це їхній транснаціональний статус (окрім національних компаній). Ведення бізнесу на різних континентах і країнах створює необхідність ретельного оцінювання такої діяльності. Для цього, здебільшого, запрошують сторонніх спеціалістів, наприклад, *Ackerman and Palumbo* (Маямі), *Control Risks Ltd.* (Лондон), *Risk International* (Вашингтон) та інші.

Іншою проблемою є крадіжки і замінування. Тому підприємства звертають особливу увагу на оснащення приміщень новітніми системами контролю доступу, камерами слідкування, строгого підбору кадрів, проведення позапланових інвентаризацій.

Американська економіка, як ніяка інша у світі, стикається із значною кількістю комп'ютерних злочинів, навмисного зараження вірусами електронних мереж, спроб викрадення корпоративних таємниць конкурентами тощо. Це зумовлює потребу створення професійних служб інформаційної безпеки.

На відміну від вітчизняних підприємств, американські створюють чисельні служби безпеки з чітким розподілом обов'язків, а працівникам цих служб забезпечують виплату високих зарплат. Мотивація праці є надзвичайно важливою, адже перевірка карточок безпеки, перегляд зображень моніторів, перевірка сумок рентгенівськими установками, патрулювання – повноваження охоронця контрольно-пропускного пункту, вимагають постійної підвищеної уваги та зосередження, які можна забезпечити заплативши йому хорошу зарплату.

Іншою сферою, яка потребує прийняття заходів безпеки на корпораціях США – це кадрова. Проблема кадрового забезпечення є постійною і не має кордонів. Тому підприємства витрачають ресурси на її врегулювання. Підбір персоналу, слідкування за належним виконанням ними своїх обов'язків, вистежування осіб, які працюють на конкурентів, осіб, які мають шкідливі звички чи озлоблені на дії керівництва, виявлення випадків, коли у працівників з'являються нові речі, нерухоме чи рухоме майно, кошти, які не відповідають його зарплаті і посаді – це все повноваження працівників сектору кадрової безпеки служби корпоративної безпеки американських компаній.

Цікавою практикою у США є формування широкомасштабної системи колективної безпеки американського бізнесу, що бере початок у 90-х рр. У її основі є мета захисту американських громадян шляхом обміну інформацією між Державним департаментом та понад 500 корпорацій США про потенційні і реальні загрози економічній безпеці підприємницьких структур. Джерелом такої інформації є дані іноземних

представництв, інформація у ЗМІ, доповіді, коментарі американських підприємств, які мають світову мережу, зокрема, *American Air Linen, Procter and Gamble, Bank of America, McDonald's, IBM* та інші, які стали «очима і вухами» системи колективної безпеки американського бізнесу [7, с. 287-288].

Висновки. Таким чином, досліджено систему багаторівневого гарантування економічної безпеки підприємницьких структур у США, що дає можливість стверджувати про значну вагомість цієї сфери для американського бізнесу. При цьому, варто наголосити на значному досвіді, який формувався впродовж не однієї сотні років, а також скоординованих дій державної влади на федеральному рівні і рівні штатів для максимального врегулювання процесу гарантування безпеки нормативно-правовими документами. Позитивним елементом є те, що створено багато приватних структур у США, зокрема, охоронних і детективних, які активно залучають до співпраці юридичні і фізичні особи.

Література

1. *Історія створення приватних детективних агентств.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mair.in.ua/inquest/show/id/301?print>.
2. *Михаил Соболев: Частный детектив // Русский базар № 43 (549) 26 октября – 1 ноября 2006 г.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russianbazaar.com/Article.aspx?ArticleID=9608>.
3. *Черков В.О., Попов П.О. Приватна детективна діяльність у розвинутих країнах світу.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlduvs/2010_2/v2_10_5_3.pdf.
4. *Крысин А.В. Безопасность предпринимательской деятельности.* – М.: Финансы и статистика. – 1996. – С. 33.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-87.html>.
6. *Безопасность бизнеса. Опыт США.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://union.kz/ru/biz/bezop/securitymeth/secbususa/txt.shtml>.
7. *Зеркалов Д.В. Безопасность коммерческой деятельности. У двух книгах. Книга друга: Захист. Довідник.* – К.: Основа, 2006. – 800 с.